

Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda

Samen aan het roer in de Peel

Inhoud

1 Inleiding.....	2
1.1 Regionale Uitvoerings- en investeringsagenda De Peel	2
1.2 Een 'Zich Ontwikkellend NOVEX-perspectief' voor De Peel	2
1.3 Positionering en status Uitvoerings- en investeringsagenda	5
1.4 Leeswijzer	6
DEEL A: UITVOERINGSSTRATEGIE.....	7
2 Uitvoeringsroute & instrumenten.....	8
2.1 Uitvoeringsroute	8
2.2 Aanzet instrumentenmix	11
3 Besluitvorming & organisatie	13
3.1 Besluitvorming	13
3.2 Organisatie	13
3.3 Monitoring, evaluatie en communicatie	13
Deel B: Sleutelprojecten & Uitvoeringsafspraken.....	15

4 Sleutelprojecten.....	16
4.1 Definitie en afwegingskader.....	16
4.2 De sleutelprojecten.....	17
5 Uitvoeringsafspraken	23
5.1 Type afspraken.....	23
5.2 Samen agenderen	23
5.3 Samen uitvoeren	24
5.4 Samen investeren.....	25

1 Inleiding

1.1 Regionale Uitvoerings- en investeringsagenda De Peel

Voor u ligt de 'Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda voor De Peel 2024-2026' (RUIA 2025). Met deze agenda willen Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten samen de schouders zetten onder de doorontwikkeling van De Peel op weg naar 2050. Basis daarvoor is het 'Ontwikkelperspectief 2050: Toekomst in een meerkleurige Peel', zoals vrijgegeven voor consultatie in de Stuurgroep van 14 december 2023 en inmiddels omarmd als inhoudelijke onderlegger voor deze RUIA. Dit is nadrukkelijk een 'Zich Ontwikkend NOVEX-perspectief' ('ZON 2050') dat benut wordt als een kompas waarmee overheden het gesprek willen aangaan met de streek. Om het perspectief samen verder uit te diepen én om te bekijken of maatschappelijke coalities tot uitvoering kunnen komen. Het Ontwikkelperspectief 2050 en de Uitvoerings- en Investeringsagenda voor De Peel vloeien voort uit het Nationaal Programma NOVEX. In dit programma zijn gebieden in Nederland aangewezen waar zich de ruimtelijke opgaven dusdanig opstapelen dat een gebiedsgerichte ordening en prioritering noodzakelijk is. De Peel is als één van deze NOVEX-gebieden aangewezen. In deze gebieden werken Rijk en regio samen aan gezamenlijke visievorming, prioritering én uitvoerings-afspraken.

Uitvoeringsroute, Sleutelprojecten en Uitvoeringsafspraken

In deze uitvoerings- en investeringsagenda is het Ontwikkelperspectief 2050 vertaald in een eerste 'Uitvoeringsroute' met maatregelen en instrumenten, in 'Sleutelprojecten' die als vliegwiel kunnen dienen voor de gewenste ontwikkeling en in 'Uitvoeringsafspraken' tussen de publieke partners, en mogelijk op termijn ook met private partners. Daarbij is gebruik gemaakt van de rijke oogst aan reacties die in de dialoog over het perspectief is opgehaald. Het streven is om met deze Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda (sectorale) budgetten gericht en in samenhang met elkaar in te zetten, met als doel om de uitvoering in De Peel te intensiveren. Dit moet ook de zekerheid gaan bieden aan publieke en private partijen om zich financieel te binden aan de uitvoeringsopgaven.

Adaptieve agenda

De Uitvoerings- en Investeringsagenda De Peel is een adaptieve agenda die jaarlijks zal worden geactualiseerd op basis van nieuwe inzichten,

voortgang en ontwikkelingen. Aan de agenda wordt - naar analogie van het 'Zich Ontwikkend Perspectief' - een 'zich ontwikkelende financiële samenwerking' van Rijk en regio verbonden. De opties om te investeren in de gekozen Sleutelprojecten – in relatie met de opgaven voor de streek - moeten daarmee gaan groeien, is het idee.

Nationaal Programma NOVEX

Het programma NOVEX is ontwikkeld om uitvoeringskracht toe te voegen aan de Nationale Omgevingsvisie, naar verwachting opgevolgd door de Nota Ruimte. Dit gebeurt via twee uitwerkingslijnen: via de regie per provincie en via gebiedsgerichte regie in NOVEX-gebieden. In de NOVEX-gebieden stapelen de nationale opgaven in het fysieke domein zich dusdanig op dat een gebiedsgerichte ordening en prioritering noodzakelijk is, omdat een sectorale aanpak alleen geen uitkomst meer biedt. Door middel van gebiedsgerichte regie in de NOVEX-gebieden werken Rijk en regio gezamenlijk aan een 'ontwikkelperspectief' per gebied. Dat vormt de basis voor strategische besluiten van alle overheden, maatschappelijke en private partijen voor de ontwikkeling van het gebied. Het ontwikkelperspectief wordt geoperationaliseerd in een regionale uitvoerings- en investeringsagenda, inclusief een regionale investeringsagenda.

1.2 Een 'Zich Ontwikkend NOVEX-perspectief' voor De Peel

De Peel is een uniek gebied op de grens van Brabant en Limburg en kent een bijzondere geschiedenis van turfwinning, landsverdediging en waterinfrastructuur. In het 'Ontwikkelperspectief 2050' van eind 2023 zijn toekomstrichtingen voor De Peel uitgewerkt, die de basis vormen voor de uitvoeringsafspraken die in deze agenda zijn vastgelegd. Het fungeert als kompas voor een gezamenlijke koers van de twee provincies, twee waterschappen, achttien Peelgemeenten en het rijk voor NOVEX-gebied op weg naar 2050. Maar het perspectief is niet in beton gegoten: het wordt verder uitgewerkt en beweegt mee met maatschappelijk initiatief en politieke accenten. Daarom noemen we het een Zich Ontwikkend NOVEX-perspectief: ZON voor de Peel.

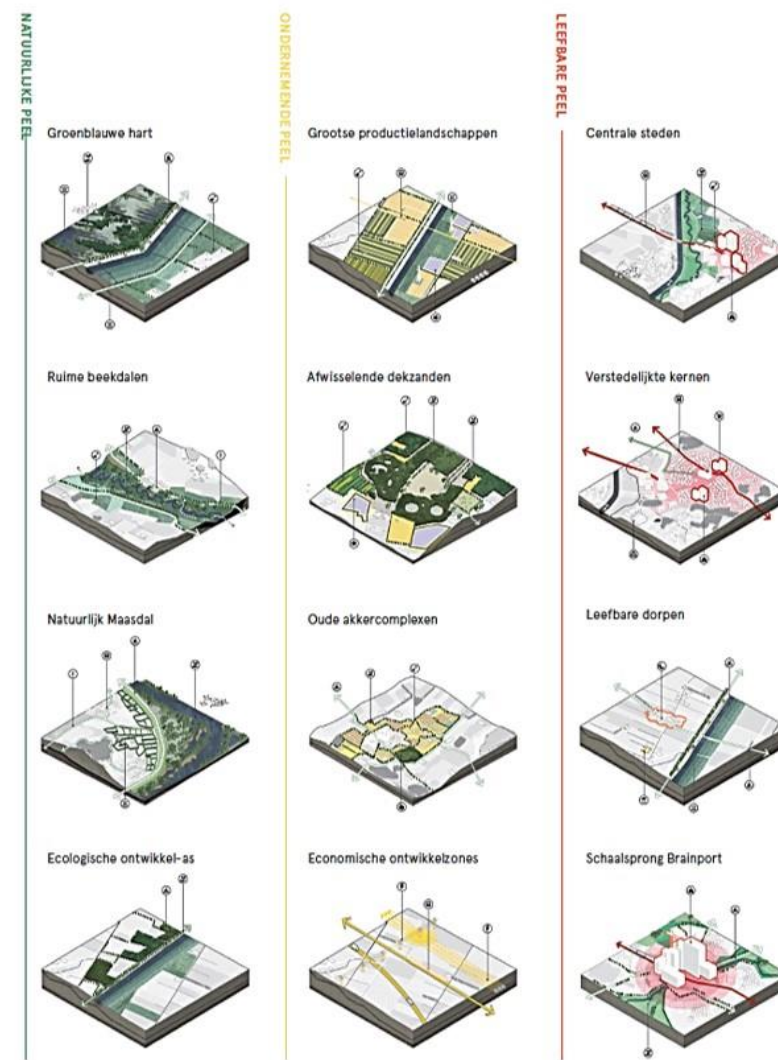
De opgaven in De Peel zijn groot én urgent. De transitie van de landbouw, de opgave voor biodiversiteit en stikstof, de energietransitie, de klimaatopgave en het duurzaam opvangen van de verstedelijkingsdruk van met name de Metropoolregio Eindhoven, komen hier samen. Tegelijkertijd heeft het gebied kwaliteiten om te koesteren en versterken. De Peel moet nu en straks een aantrekkelijk thuis zijn voor bestaande en nieuwe ondernemers, bewoners en bezoekers. De uitdaging is een hernieuwde

balans te vinden tussen het water-, bodem- en natuurlijke systeem, inrichting en gebruik én werken, leven en beleven in de Peel. Hierbij zijn de condities van het bodem- en watersysteem belangrijk. In het Ontwikkelperspectief 2050 wordt richting gegeven aan deze ruimtelijke opgaven.

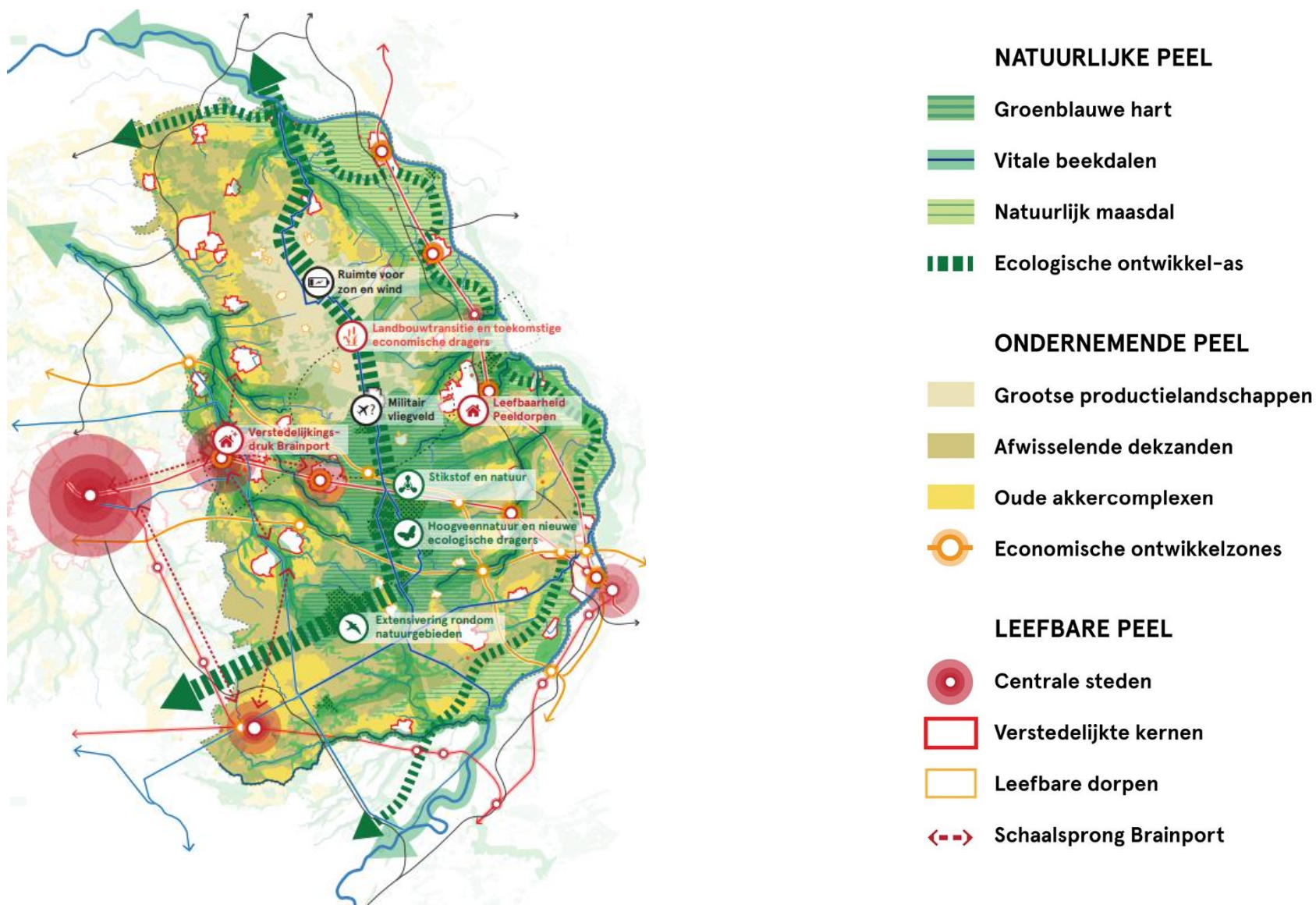
In het Ontwikkelperspectief staat dat in 2050 het grondgebruik in balans moet zijn met water en natuur, de waterkwaliteit en -kwantiteit op orde zijn, waterbuffers bijdragen aan de klimaatdoelstellingen en de natuur is versterkt. We houden serieus rekening met water en bodem bij de ruimtelijke inrichting van Nederland en dus ook in de Peel. Er blijft volop ruimte voor economische ontwikkeling, er valt een goede boterham te verdienen met voedselproductie en er is ruimte voor nieuwe bedrijvigheid. Een prachtige groene streek waar geleefd wordt in vitale dorpen tussen de Brainport en andere stedelijke regio's. In de Peel zitten we als streek zelf aan het stuur en geven we samen richting aan onze toekomst.

In het Ontwikkelperspectief 2050 is onderscheid gemaakt in opgaven op het gebied van 'groen en water', 'ondernemen' en 'leefbaarheid' (zie figuur 1.2). Voor 12 typen deelgebieden is uitgewerkt wat de ambitie is voor 2050 en mogelijke denkrichtingen voor 2030 (zie figuur 1.1).

In de kadertekst aan het slot van deze paragraaf gaan we kort in op de betekenis van recente beleidswijzigingen voor het ZON2050.

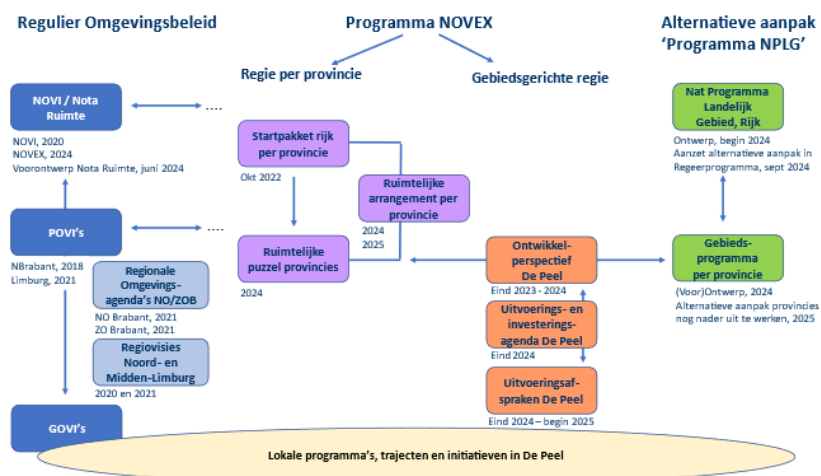
Figuur 1.1. Ontwikkelperspectief 2050 voor 12 typen gebied in De Peel.

Figuur 1.2. Ontwikkelperspectief voor De Peel, december 2023.

1.3 Positionering en status Uitvoerings- en investeringsagenda

Het Ontwikkelperspectief 2050 en de Uitvoerings- en Investeringsagenda zijn niet de enige instrumenten waarmee ambities en afspraken voor De Peel worden ontwikkeld. In figuur 1.3 zijn daarom de twee instrumenten gepositioneerd in relatie met belangrijke beleids- en uitvoeringstrajecten.

Figuur 1.3. Positionering van de Uitvoerings- en Investeringsagenda De Peel in relatie met andere beleids- en uitvoeringstrajecten.

Kern van deze positionering is dat met deze agenda invulling wordt gegeven aan een integrale en gebiedspecifieke *uitvoering* van de gezamenlijk koers op het schaalniveau van De Peel als geheel. Integrale beleidsafwegingen worden gemaakt in de Omgevingsvisies van provincies en gemeenten. En belangrijke maatregelenpakketten voor het landelijk gebied worden integraal uitgewerkt in de provinciale gebiedsprogramma's voor het landelijk gebied.¹ Deze Uitvoerings- en Investeringsagenda voor De Peel is daarmee

¹ Het Kabinet-Schoof heeft in het regeerprogramma 2024 besloten tot opheffing van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Onduidelijk is nog in welke vorm het NPLG wordt opgevolgd. In navolging van het NPLG hebben de provincies Noord-Brabant en

tegelijktijd een gebiedsgerichte uitwerking van én een gebiedsgerichte bouwsteen voor provinciaal en gemeentelijk omgevingsbeleid. Zowel het Ontwikkelperspectief als deze Uitvoerings- en Investeringsagenda hebben de status van bestuurlijke afspraken. Totstandkoming Uitvoerings- en investeringsagenda

Deze Uitvoerings- en Investeringsagenda is gemaakt met vertegenwoordigers van provincies, waterschappen, gemeenten en het rijk. Parallel aan het opstellen van het Ontwikkelperspectief 2050 zijn al in de tweede helft van 2023 ambtelijke werksessies georganiseerd om de kennis en wensen van de betrokken overheidspartijen in kaart te brengen en te bundelen. In de eerste helft van 2024 zijn sessies georganiseerd waarin Sleutelprojecten voor De Peel zijn geformuleerd en uitvoeringsafspraken tussen rijk en regio zijn verkend. Ook is bescheiden input opgehaald bij ondernemers, en bewoners tijdens zogenaamde 'Peelcafés' die als onderdeel van de dialoog over het ZON 2050 zijn georganiseerd, vooral over gewenste impulsen in de uitvoering.

Deze eerste Uitvoerings- en Investeringsagenda is nog primair een document van en voor overheden. De koepelorganisaties van maatschappelijke partners (natuur & milieu, landbouw, werkgevers, kennisinstellingen etc.) zijn wel actief betrokken in de dialoog over het Ontwikkelperspectief 2050 in de eerste helft van 2024. En de koepels zullen betrokken worden bij de nadere uitwerking van ZON 2050 in het algemeen en van de Sleutelprojecten in het bijzonder. Ook zijn deze partners betrokken bij de participatietrajecten die door de provincies Noord-Brabant en Limburg zijn georganiseerd in het kader van de gebiedsprogramma's voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied. De reacties en ideeën die in deze trajecten zijn opgehaald, zijn meegenomen in deze Uitvoerings- en Investeringsagenda.

Limburg gewerkt aan provinciale gebiedsprogramma's, respectievelijk het BPLG en LPLG. In de tekst wordt hiernaar verwezen; maar ook hier is het mogelijk dat deze nog een aangepaste naam en invulling gaan krijgen.

In de Stuurgroep NOVEX De Peel van 13 juni 2024 is besloten een eerste voorlopige versie van de Uitvoerings- en Investeringsagenda vrij te geven voor een bestuurlijke consultatie. In september 2024 is deze bestuurlijke consultatie afgerond; de resultaten daarvan zijn verwerkt in deze eerste Uitvoerings- en Investeringsagenda. Deze is vastgesteld in de Stuurgroep NOVEX De Peel van 28 oktober 2024 en in het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) van 6 november 2024. Bij de opeenvolgende actualisaties van deze agenda zullen steeds meer gebiedspartners en sectoren actiever worden betrokken. Al deze bijdragen zijn nodig om bij te dragen aan een slagvaardige uitvoering van het Ontwikkelperspectief 2050.

1.4 Leeswijzer

De Uitvoerings- en Investeringsagenda bestaat uit twee delen.

Deel A: Uitvoeringsstrategie bevat de onderdelen die in principe langjarig vastliggen. Deze onderdelen zijn de Uitvoeringsroute en de wijze van besluitvorming en organisatie.

Hoofdstuk 2 bevat de Uitvoeringsroute van acties en maatregelen, inclusief de instrumenten om de maatregelen uit te gaan voeren.

Hoofdstuk 3 biedt inzicht in de wijze van besluitvorming over de agenda's en over de organisatie.

Deel B: Sleutelprojecten & Uitvoeringsafspraken bevat de onderdelen die jaarlijks kunnen worden geactualiseerd op basis van actuele ontwikkelingen en voortschrijdende inzichten.

Hoofdstuk 4 geeft een beeld van de geselecteerde Sleutelprojecten die in De Peel kunnen dienen als vliegwiel om de opgaven te realiseren.

Hoofdstuk 5 beschrijft de gezamenlijke Uitvoeringsafspraken die partijen hebben gemaakt voor de eerste periode 2024 - 2026. Een belangrijk onderdeel daarvan vormen de afspraken over de financiële samenwerking tussen Rijk en regio die het mogelijk moeten maken om daadwerkelijk te kunnen investeren in de doorontwikkeling van De Peel.

Rekening houden met beleidswijzigingen

Voorliggende RUIA 2025 is gebaseerd op het Zich Ontwikkeland NOVEX-perspectief richting 2050. Dat is eind 2023 vrijgegeven voor dialoog met de samenleving door betrokken regionale overheden en het toenmalige Kabinet. Inmiddels is een nieuw Kabinet aangetreden dat andere accenten zet in de doorontwikkeling van het landelijk gebied en binnenkort plannen daarvoor ontvouwt. In voorlopige eindversie van het ZON2050 zal daarom een nieuwe inleidende tekst worden toegevoegd waarop we ingaan op de status van het perspectief, inhoudelijke uitwerkingen naar aanleiding van de dialoog en het regeerprogramma, en op de relatie met de RUIA. Het draait daarbij wat ons betreft vooral om de uitvoering: samen met maatschappelijke partners laten we zien dat het wél kan in de Peel. Beleidswijzigingen vinden hun weg via concrete (sleutel)projecten die dat onderbouwen: samen de handen uit de mouwen steken.

DEEL A: Uitvoeringsstrategie

2 Uitvoeringsroute & instrumenten

2.1 Uitvoeringsroute

In de Uitvoeringsroute worden de acties en maatregelen weergegeven die nodig zijn om het Zich Ontwikkeland NOVEX-perspectief (ZON 2050) te verwezenlijken. Tussen deze acties en maatregelen bestaat inhoudelijke samenhang; zo hangen watersysteemmaatregelen samen met natuurherstel en met de mogelijkheden voor de landbouw. Ook bestaat er samenhang in de tijd; niet alle maatregelen kunnen tegelijk uitgevoerd worden. Daarom is er een fasering van 'korte termijn', 'middellange termijn' en 'lange termijn' acties en maatregelen. Voorliggende RUIA en de sleutelprojecten zien uiteraard op de korte termijn (2024-2028) met een doorkijk naar middellang en lang. Daarbij is de volgorde van uitvoering niet absoluut. De indeling in is indicatief: daar waar kansen zich voordoen, worden die aangegrepen en is het bereiken van doelen belangrijker dan de volgorde waarin maatregelen worden uitgevoerd.

De opgaven zijn groot, de onzekerheden talrijk en niet alles kan in de uitvoering tegelijk worden aangepakt, onder meer vanwege beperkte middelen en uitvoeringscapaciteit. Op basis van de nationale en provinciale ambities en doelen geeft de Uitvoeringsroute voor De Peel een eerste richting aan de prioriteiten en fasering in beleid en uitvoering. Deze richting zal in de komende jaren op basis van nieuwe inzichten steeds concreter kunnen worden ingevuld. Startpunt voor de Uitvoeringsroute zijn alle lopende initiatieven en projecten die al invulling geven aan een meerkleurige en duurzame streek; we beginnen niet bij nul. De Uitvoeringsroute – gebaseerd op het Zich Ontwikkeland NOVEX-perspectief (ZON 2050) - kan als volgt worden samengevat.

Basis: herstel van bodem- en watersysteem en natuur in combinatie met verduurzaming van de landbouw

Op korte termijn wordt in De Peel ingezet op stapsgewijze vernatting, verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, emissiereductie van stikstof en broeikasgassen én op natuurherstel in en om Natura 2000-gebieden. Dit is niet alleen nodig om te voldoen aan de internationale wettelijke verplichtingen op het gebied van natuur (bv. Vogel- en

Habitatrichtlijn, Natuurherstelwet), water (bv. KRW) en klimaat (bv. Europese Klimaatwet). Het is ook nodig voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor de huidige en toekomstige generaties en voor herstel van levende bodems. Perspectief voor de landbouw ontstaat door meer duidelijkheid te bieden voor verschillende transitiepaden, van hoogtechnologische tot extensieve vormen van landbouw. Agrarische ondernemers moeten in staat worden gesteld om toekomstvaste economische verdienmodellen te ontwikkelen binnen gebiedsgerichte randvoorwaarden.

Watersysteemmaatregelen, natuurherstel en emissiereductie van stikstof leiden tot een transformatie van het landelijk gebied van De Peel, met meer variatie in natuur en landschap en meer kleinschaligheid. Dat biedt kansen voor een gezonder leven en aantrekkelijkere leefomgeving. Nieuwe economische dragers spelen in op de transformatie van het landelijk gebied van De Peel. Herbestemmingen van vrijkomende agrarische bebouwing zijn daarvan een voorbeeld. Ook nieuwe vormen van landbouw en landgebruik bieden kansen. Als uitloopgebied van de Metropoolregio Eindhoven geven nieuwe woonlocaties in bestaand stedelijk gebied en in de Peeldorpen een impuls aan behoud en versterking van het voorzieningenniveau. Een duurzame energievoorziening en een aanpak van de netschaarste, zijn randvoorwaarden voor wonen en (nieuwe vormen van) werken in De Peel.

Doorontwikkelen: verdieping en verbreding van de aanpak, focus op nieuwe economie en brede welvaart

Kenmerkend voor de middellange termijn is ten eerste dat alle maatregelen voor de korte termijn ook in deze periode voortvarend worden voortgezet. De maatregelen zijn zo complex dat een meerjarige aanpak – over meer bestuursperiodes heen - noodzakelijk is. Op de middellange termijn is ook *verdieping* en *verbreding* van maatregelen nodig zijn. De *verdieping* van maatregelen bestaat vooral uit verdergaande maatregelen in de keten, gericht op een 'betere boterham voor de boer' (prijzafspraken, vergoedingen voor ecosysteemdiensten en agrarisch natuurbeheer, helpen met innoveren etc.). Ook worden maatregelen op een grotere schaal aangepakt zoals de ontwikkeling van de 'Noord-Zuid-Natuurcorridor', de versterking van natuur en water in vitale beekdalen en versterking van het Maasheggenlandschap met extensieve recreatie. *Verbreding* van maatregelen bestaat eruit dat meer (deel)gebieden en sectoren in De Peel kunnen worden aangehaakt. Bijvoorbeeld door herstel en verbetering van de biodiversiteit ook te

stimuleren buiten Natura-2000 gebieden, door agrarisch natuurbeheer en andere maatregelen voor groenblauwe dooradering van het landelijk gebied in de hele Peel uit te voeren en door groeiende bijdragen van de industrie, mobiliteit en bouw aan emissiereductie van stikstof en broeikasgassen.

Verdere toekomst: naar een duurzaam evenwicht tussen landbouw en natuur en een groene woon- en werkregio

Het lange termijnpakket aan maatregelen bestaat primair uit een voorzetting van de maatregelen voor de korte en middellange termijn. Op basis van aanvullende inzichten kan een scherper zicht ontstaan van nut en noodzaak voor aanvullende acties en maatregelen. Met de kennis van nu denken we bijvoorbeeld vooral aan meer diversiteit in de transitiepaden voor de landbouw, verdere verbreding van economische dragers, meer ruimte voor water(berging) in het regionale en/of hoofdwatersysteem en aan ontwikkeling van nieuwe (uitbreidings)locaties voor woningbouw, bedrijven en bijbehorende bereikbaarheid. In de schaduw van de Brainport, de Greenport en AgriFood Capital kan de Peel verder uitgroeien als groene en innovatieve woon- en werkregio.

Figuur 2.1. Samenvatting van de integrale en gefaseerde Uitvoeringsroute voor uitvoering van Ontwikkelperspectief De Peel. (NB: De volgorde van uitvoering is ondergeschikt aan de kansen die zich voordoen om doelen te bereiken).

2.2 Aanzet instrumentenmix

Voor de uitvoering van maatregelen uit de Uitvoeringsroute zijn vele instrumenten van verschillende partners nodig. Voor een groot deel al bestaande instrumenten, maar ook nieuwe instrumenten en arrangementen kunnen nodig zijn om tot uitvoering te komen. Tabel 2.2. bevat een eerste (nog niet volledige) overzicht van wie welke instrumenten kan inzetten om de maatregelen uit het Ontwikkelperspectief en de Uitvoeringsroute tot uitvoering te brengen. Dit overzicht is blijvend in ontwikkeling en zal in de komende versies van de Uitvoerings- en Investeringsagenda worden aangepast en aangevuld.

Instrumentenmix Uitvoeringsroute De Peel	Rijk	Provincies	Waterschappen	Gemeenten	Allianties
Algemeen	▪ Omgevingsvisie: NOVEX en Nota Ruimte ▪ Alternatieve aanpak voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied ▪ Nationaal Programma NOVEX ▪ Nationaal Programma Water en Bodem sturend	▪ Omgevingsvisie en sectorale beleidskaders ▪ Omgevingsverordening ▪ Aangepaste invulling Brabants Programma Landelijk Gebied ▪ Aangepaste invulling Limburgs Programma Landelijk Gebied ▪ Brabantbrede grondstrategie	▪ Waterbeheerprogramma ▪ Waterschapsverordening ▪ Legger ▪ Peilbesluiten	▪ Omgevingsvisie ▪ Omgevingsplan ▪ Omgevingsprogramma	▪ Kennisagenda's ▪ Innovatieprogramma's ▪ Netwerkorganisaties
Leefbare Peel: impuls in leven en werken in De Peel	▪ Nationaal Programma NOVEX ▪ Nationaal Programma Mooi Nederland - Woondeals	▪ Regels over VAB in Omgevingsverordening ▪ VAB-Impuls: begeleiding stoppende agrariërs ter verbetering landschap en leefbaarheid	▪ Convenant Geopark Peelhorst en Maasvallei ▪ Subsidieregeling recreatie-educatie	▪ Omgevingsplan ▪ Omgevingsprogramma ▪ Regiodeals	▪ Innovatiehuis De Peel - Brightlands Campus
Ondernemende Peel: perspectief voor kringloplandbouw	▪ Diverse vrijwillige aankoopregelingen voor piekbelasters en bedrijfsbeëindigingen ▪ Normeringen via AMVB's ▪ Middelen voor agrarisch natuurbeheer en innovatie en verduurzaming landbouw	▪ Stimuleringsmiddelen kringloplandbouw ▪ Subsidieregeling Natuur ▪ Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) ▪ Stimulering Groenblauwe dooradering (GBDA) ▪ Taskforce toekomst-bestendige stallen	▪ Waterschapsverordening	▪ Omgevingsplan ▪ Omgevingsprogramma ▪ Regiodeals	▪ Agroproeftuin De Peel ▪ Food Tech Brainport ▪ Brightlands Campus Greenport Venlo ▪ Innovatiehuis De Peel ▪ HAS Green Academy

		▪ Versterken positie hoogwaardige landbouwgronden in afwegingen			
Natuurlijke Peel: herstel en ontwikkeling natuur/bio-diversiteit & reductie broeikasgassen	▪ Diverse vrijwillige aankoopregelingen piekbelasters en bedrijfsbeëindigingen ▪ Normeringen via AMVB's	▪ Beheerplannen N2000 ▪ Natuurdoelanalyses ▪ Gebiedsplannen Wsn ▪ GOB Noord-Brabant ▪ Brabantse Ontwikkel-aanpak Stikstof (BOS) ▪ Bestuurs- en samenwerkingsovereenkomst PAS ▪ Brabantse Biodiversiteitsmonitor ▪ Stila Noord-Brabant ▪ Stimuleringsregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap Limburg	▪ Subsidieregeling biodiversiteit	▪ Omgevingsplan ▪ Omgevingsprogramma ▪ Regiodeals	▪ Samenwerking met Manifestpartners
Natuurlijke Peel: herstel veerkrachtig bodem- en watersysteem voor ruimtelijke ontwikkelingen	▪ Normeringen via AMVB's ▪ National Programma Integraal Rivier-management ▪ Deltaprogramma en Hoogwaterbeschermings-programma (HWBP)	▪ Grondwaterconvenant ▪ Maatregelen Kaderrichtlijn Water (KRW) ▪ Stimulerings- en ondersteuningsmaatregelen agrarische bedrijfsvoering (o.a. Schoon water) ▪ Koepelovereenkomst Groenblauw ▪ Maatwerkovereenkomsten met waterschappen	▪ Regels/peilbesluiten Waterschapsverordening ▪ Stroomgebiedbeheer-plannen ▪ Maatregelen Kader-richtlijn Water (KRW) ▪ Subsidieregeling klimaatbestendige maatregelen ▪ Convenant Waterpanel Noord ▪	▪ Omgevingsplannen ▪ Omgevingsprogramma ▪ Regiodeals	▪ Samenwerking met manifestpartners

Figuur 2.2. Instrumentenmix voor uitvoering maatregelen Uitvoeringsroute De Peel (periodiek verder aan te vullen op basis van o.a. voortgang in beleidsontwikkeling).

3 Besluitvorming & organisatie

3.1 Besluitvorming

De Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda wordt besproken in de **Stuurgroep NOVEX-gebied De Peel** en formeel vastgesteld in het **Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL)**. In de Stuurgroep zijn bestuurders van de provincies Noord-Brabant en Limburg, Waterschap Limburg, Waterschap Aa en Maas, vier regio's van Peelgemeenten (Regio Noordoost-Brabant, Metropoolregio Eindhoven, Regio Noord-Limburg en regio Midden-Limburg) en de Ministeries van LNV en VRO vertegenwoordigd. Voor alle NOVEX-gebieden worden dit najaar in het BOL Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda's vastgesteld en op dat moment dus besproken met een Kabinetsdelegatie en een breed bestuurlijk gezelschap. Om de besluitvorming van rijk en regio in de NOVEX-gebieden te ondersteunen, is voor dit NOVEX-gebied een **bestuurlijk duo** ingesteld. Voor NOVEX-gebied De Peel zijn dit de Minister van LNV namens het Kabinet en de Dijkgraaf van Waterschap Aa en Maas namens de regio. De laatste is tevens stuurgroep-voorzitter.

3.2 Organisatie

Uit elke organisatie neemt een ambtelijke vertegenwoordiger deel in het **Regieteam De Peel**. Het ambtelijk regieteam is verantwoordelijk voor het opstellen van de Uitvoerings- en investeringsagenda en voor het proces waarin de agenda met inbreng van gebiedspartners uit De Peel wordt opgesteld. In opdracht van de Stuurgroep NOVEX-gebied De Peel is het Regieteam De Peel in coördinerende zin verantwoordelijk voor de uitvoering van de Uitvoerings- en Investeringsagenda. Daarvoor voert het Regieteam de volgende taken en werkzaamheden uit:

- Opstellen en jaarlijks actualiseren van de Uitvoerings- en Investeringsagenda (Deel B) ter uitvoering van het gezamenlijk vastgestelde Ontwikkelperspectief voor De Peel, in samenspel met overheden;
- Actualiseren van het ZON2050;
- Zorgen dat uitvoering van acties, projecten en uitvoeringsafspraken zijn belegd bij de verantwoordelijke trekkers vanuit de samenwerkende

overheden en gebiedspartners. Met een nieuwe stimulerende en ondersteunende rol bij de uitwerking en begeleiding van de Sleutelprojecten;

- Coördinatie van de samenhang van deze agenda met alle andere beleids- en uitvoeringstrajecten voor De Peel, waaronder het BPLG, LPLG, de Ruimtelijke Voorstellen en Arrangementen in het kader van het Programma NOVEX, het programma IRM, enzovoorts.
- Aansturing van een **Taskforce Financiële samenwerking**. Deze werkt de gemaakte uitvoeringsafspraken uit over 'samen investeren' (zie hoofdstuk 5).
- Vormgeven van het proces met de gebiedspartners in De Peel gericht op het agenderen van kansen en knelpunten in de uitvoering en het inventariseren van acties, projecten en uitvoeringsafspraken die in de Uitvoerings- en Investeringsagenda kunnen worden opgenomen;
- Zorgdragen voor communicatie over de Uitvoerings- en Investeringsagenda naar diverse doelgroepen in De Peel;
- Voorbereiden en uitvoeren van lobbyactiviteiten om de belangen ten behoeve van NOVEX De Peel op de kaart te zetten;
- Opzetten en uitvoeren van monitoring en evaluatie van de Uitvoerings- en Investeringsagenda.

3.3 Monitoring, evaluatie en communicatie

Deel B van de Uitvoerings- en Investeringsagenda wordt elk jaar geactualiseerd. Basis voor die actualisatie is de monitoring en evaluatie van de agenda. Daarin staan vijf vragen centraal:

- Liggen we op schema met de voortgang in de uitvoering van acties, maatregelen en afspraken: doen we wat we hebben afgesproken?
- Liggen we op koers met de ambities van het Ontwikkelperspectief: bereiken we wat we willen bereiken?
- Zijn nieuwe trends, ontwikkelingen en innovaties voldoende bekend en vertaald in de Uitvoeringsroute voor De Peel en in de programmering van acties, maatregelen en afspraken?
- Vinden nieuwe initiatieven en gebiedspartners aansluiting in nieuwe vormen van samenwerking en in de uitvoering van de Sleutelprojecten?

- Is de samenhang helder en geborgd tussen de Sleutelprojecten en afspraken in deze agenda en de inhoud van de parallelle beleids- en uitvoeringstrajecten?

Na vaststelling van de eerste Uitvoerings- en Investeringsagenda zal de aanpak voor monitoring en evaluatie verder worden uitgewerkt. Over de antwoorden op de vijf hoofdvragen wordt jaarlijks gerapporteerd in de Stuurgroep NOVEX-gebied De Peel, en indien gewenst ook in het BOL. Het Regieteam pakt de communicatie over de Uitvoerings- en Investeringsagenda op. Partners in De Peel communiceren over de eigen acties, maatregelen en afspraken, waarbij ze de relatie leggen met de Uitvoerings- en Investeringsagenda. De communicatie over de uitvoering van de agenda als geheel richt zich op 'de grote lijn' en zal centraal worden opgepakt.

DEEL B: Sleutelprojecten & Uitvoeringsafspraken

4 Sleutelprojecten

Om het Ontwikkelperspectief te realiseren zijn grote interventies nodig die De Peel substantieel veranderen (we noemen dat “Sleutelprojecten”) in combinatie met maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan veranderbereidheid en laten zien dat verandering mogelijk is (zogenaamde “Impulsprojecten”). Anders dan bij gebiedsontwikkeling in stedelijk gebied of rondom grote infrastructuur, komt de doorontwikkeling van het platteland niet tot stand door enkele grote ingrepen waarvan de effectiviteit vooraf via een maatschappelijke kosten-batenanalyse kan worden beredeneerd. De transitie van het landelijk gebied van De Peel wordt bepaald door de bereidheid van ondernemers, collectieven of ketens om te investeren in hun eigen toekomst en de lenigheid om met gewijzigde kaders om te gaan. Het is de economie van de blijvers en nieuwe ondernemers die de streek vormgeeft. Hiervoor is een overheid nodig die richting geeft, stimuleert én zich laat voeden door initiatieven vanuit de maatschappij. Maar ook een overheid die duidelijke keuzes maakt.

Opties voor regionaal en lokaal maatwerk zijn essentieel. De overheden die samenwerken binnen NOVEX De Peel willen graag regie nemen op de doorontwikkeling van de streek, samen met maatschappelijke partners. Daarbij is er ruimte nodig om te kunnen experimenteren en genoeg tijd om grote veranderingen waar te maken in haalbare stappen. Slagvaardig werken aan uitvoering betekent dat ook middelen van overheden zo flexibel mogelijk, in samenhang en ontschot moeten kunnen worden ingezet. Op die manier optimaliseren we het maatschappelijk rendement.

4.1 Definitie en afwegingskader

Sleutelprojecten fungeren als ‘vliegwiel’ in de concrete uitvoering van het Ontwikkelperspectief en de Uitvoeringsroute voor De Peel. Ze zijn illustratief voor de doorontwikkeling van de streek en zorgen voor doorbraken. Sleutelprojecten openen als het ware de deur naar De Peel van morgen. Het zijn aanjagers voor verandering, bedoeld om systeemverandering, beweging of interventie op gang te brengen. Ze kunnen groot of klein zijn, verbinden belangrijke opgaven én leveren

nieuwe kennis en informatie die belangrijk zijn voor de uitvoering en vervolgininitiatieven. Ook kunnen Sleutelprojecten verschillend van aard zijn: fysiek, instrumenteel of organisatorisch. Maar altijd gericht op concrete uitvoering en verbinding van partijen die in en om de streek staan (collectieven). Alle Sleutelprojecten samen vormen een ‘experimenteerruimte’ voor De Peel. Sleutelprojecten hoeven niet per sé te passen in het huidige beleid, maar kunnen juist vanuit het experiment nieuwe inzichten opleveren waarop het beleid in de toekomst kan worden aangepast.

NOVEX zet met de Sleutelprojecten in op coalities van welwillenden, op innovatie en de blijvers vanuit economisch of ecologisch oogpunt. In samenwerkingen van overheden, bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke initiatieven wordt de aanpak van deze projecten het komend half jaar verder uitgewerkt. Er wordt gestuurd op te bereiken effecten (doelsturing) en niet op middelen. In de RUIA is een selectie van Sleutelprojecten opgenomen. Het pakket kan gaan meegroeien met de financiële mogelijkheden of uitbreiden op basis van nieuwe ontwikkelingen in De Peel die ten tijde van de RUIA 2025 nog niet voorzien waren. Zo blijven we aansluiten bij de actualiteit.

Afwegingskader Sleutelprojecten

Sleutelprojecten worden geselecteerd op basis van vier hoofdcriteria:

- **Bijdrage aan Ontwikkelperspectief:** de mate waarin een Sleutelproject bijdraagt aan het realiseren van de opgaven (doelbereik) uit het Ontwikkelperspectief en de Uitvoeringsroute voor De Peel;
- **Vliegwiel/katalysatorfunctie:** de mate waarin een Sleutelproject een aanjager voor verandering is, doordat het meerdere opgaven op meerdere schaalniveaus verbindt (meekoppelkansen) én kansen biedt voor vervolgacties, keteneffecten en/of opschaling van acties en projecten;
- **Commitment & ‘streek aan het roer’:** de mate waarin een Sleutelproject geïnitieerd en ondersteund wordt door direct voor uitvoering belangrijke (gebieds)partners in De Peel, bijvoorbeeld tot

uiting komend in 'streekcoalities', cofinanciering, coproductie en beschikbare uitvoeringscapaciteit;

- **Peelgebondenheid:** de mate waarin een Sleutelproject uniek en/of specifiek is voor De Peel ('dit kan alleen maar in De Peel'), maar tegelijk als voorbeeld kan dienen voor doorontwikkeling landelijk gebied, innovatie in de landbouw of agrarisch natuurbeheer in heel Nederland.

De selectie van sleutelprojecten verloopt via een vast voorbereidingsproces. Dat proces bestaat uit signalering van potentiële projecten, een weging en advies door deskundigen en bestuurlijke afweging in de Stuurgroep NOVEX De Peel.

4.2 De sleutelprojecten

In deze Uitvoerings- en Investeringsagenda is een selectie opgenomen van Sleutelprojecten (zie figuur 4.2). In sommige gevallen een al bestaand project, in andere gevallen een idee voor een project. De meeste Sleutelprojecten moeten nog verder geconcretiseerd worden voordat deze tot uitvoering kunnen worden gebracht. Partijen maken daarbij uiteraard eigen afwegingen of ze al dan niet instappen en in hoeverre een ontwikkeling past of kan gaan passen binnen vigerend beleid. Voorzien is dat in de eerste helft van 2025 eerste versies van de plannen van aanpak voor alle Sleutelprojecten gereed zijn.

Voor de uitwerking van deze plannen van aanpak voor de Sleutelprojecten is een canvas ontwikkeld (zie figuur 4.1).

Canvas Plan van aanpak 'Sleutelproject De Peel'

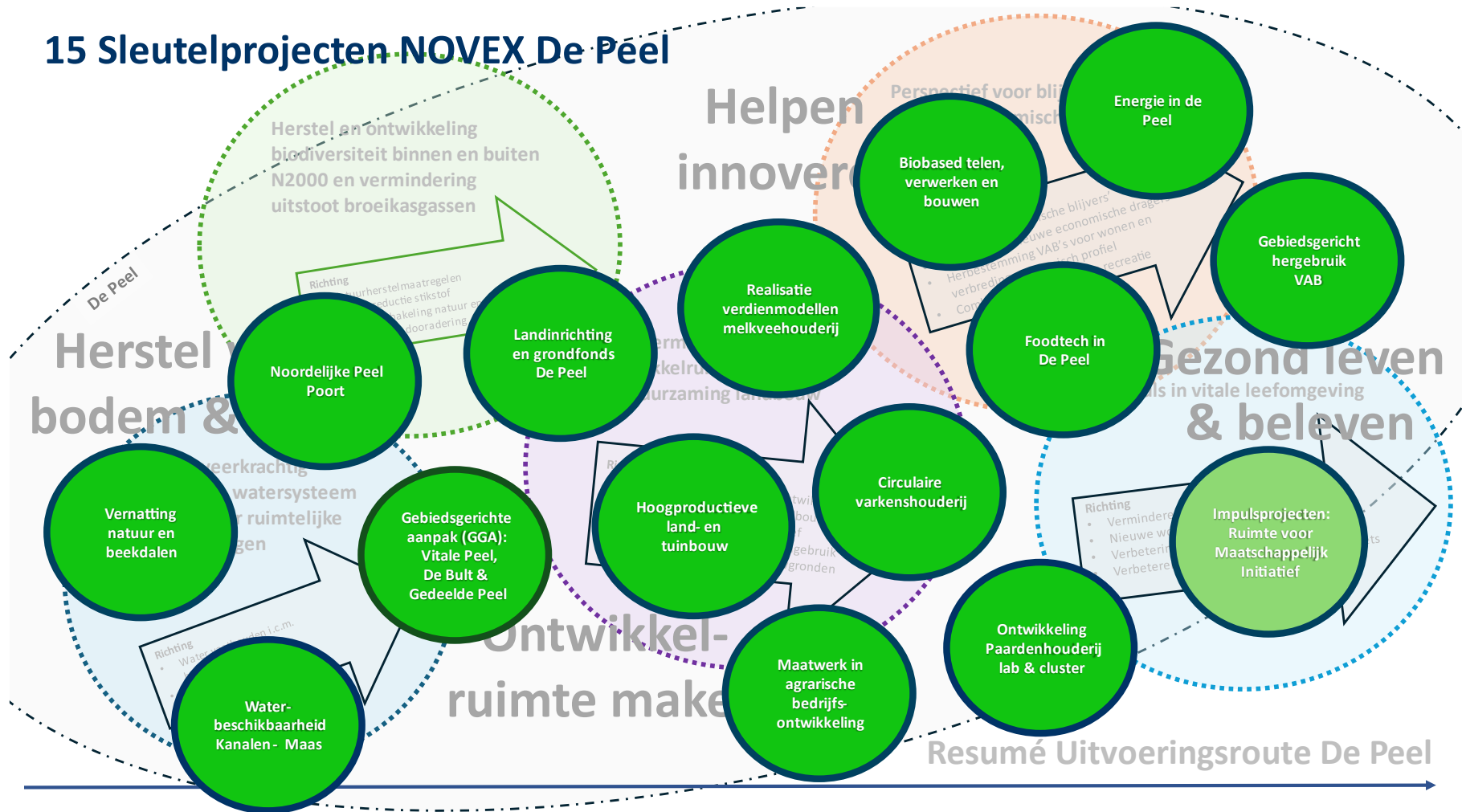
Naam Sleutelproject:	
Wat willen we bereiken? Doelen en beoogde resultaten Sleutelproject ✓ ... ✓ ... ✓ ...	Waar werken we aan? Wat is wanneer klaar? Aanpak in stappen, tussenresultaten en planning ✓ ... ✓ ... ✓ ...
Waarom in De Peel? Specifieke belang voor transformatie van De Peel ✓ ... ✓ ... ✓ ...	Wie werken in welke rollen samen? Initiatiefnemer(s), 'eigenaren', etc ✓ ... ✓ ... Samenwerkingspartners, 'ambassadeurs', etc ✓ ... ✓ ...
Verwachte baten en effecten voor De Peel? Voor wie verwachten we welke baten? ✓ ... ✓ ... ✓ ...	Kostenraming? Proces- en onderzoekskosten ✓ ... ✓ ... Vooruitblik investeringskosten ✓ ... ✓ ...
Welke effecten voor de leefomgeving? ✓ ... ✓ ... ✓ ...	Wat verwachten we van elkaar? Wie draagt wat bij? ✓ Partij: ... Bijdrage: ...in geld, capaciteit... ✓ Partij: ..... Bijdrage: ..... ✓ Partij: ..... Bijdrage: ..... ✓ Partij: ..... Bijdrage: ..... ✓ Partij: ..... Bijdrage: .....

Figuur 4.1. Het canvas voor de uitwerking van de aanpak van Sleutelprojecten.

Impulsprojecten: 'Ruimte voor maatschappelijke initiatieven'

Om het resterende budget van het IBP (Interbestuurlijk Programma Plattelandsontwikkeling) effectief te kunnen benutten voor maatschappelijke initiatieven in De Peel, is medio 2024 een aangepaste regeling opengesteld. Samenwerkende partijen uit de streek kunnen een beroep doen op de regeling en initiatieven worden getoetst op onder meer doelbereik en draagvlak. Verantwoording gaat op basis van het eindproduct in plaats van een ingewikkelde financiële verantwoording. Op die manier willen we projecten een vliegende start geven en bijdragen aan veranderbereidheid in De Peel. Met het restant IBP-geld kunnen we 20-30 initiatieven op weg helpen. De regeling wordt praktisch uitgevoerd door de Regio Noordoost-Brabant maar alle initiatieven worden vooraf beoordeeld door de NOVEX-versnellingsstafel met inbreng van alle regio's.

15 Sleutelprojecten NOVEX De Peel

Figuur 4.2. Selectie van Sleutelprojecten met de opgaven voor De Peel.

Vernatting
natuur en
beekdalen

➤ Herstel water, bodem en natuur

Vernatting natuur en beekdalen: Van nature zijn de beekdalen en natuurlijke laagtes de laagste delen van het landschap, met natte omstandigheden en waterstanden rond maaiveldhoogte. Door ontwatering zijn veel beekdalen en laagtes verdroogd. Dit vormt een bedreiging voor het beekdallandschap, dat bovendien van cultuurhistorische waarde is. Ook is de ecologische en chemische waterkwaliteit van de beken achteruitgegaan. Dit project richt zich op het herstel van de waterstanden van de beken, beekdalen en natuurlijke laagtes, met aandacht voor waterkwaliteit en agrarisch natuurheer. Herstel van beekdalen en laagtes draagt bij aan een robuust watersysteem, zowel in droge als natte perioden. Samenhang met de gebiedsgerichte aanpak rondom natuurgebieden is evident.

Water
beschikbaarheid
kanalen - Maas

Waterbeschikbaarheid kanalen – Maas: Koppeling van het regionale watersysteem van de Peel aan het nationale watersysteem van de Maas. In dit Sleutelproject wordt de verbinding gezocht met het Deltaprogramma. Het doel is te zorgen voor waterbeschikbaarheid voor diverse functies en na te gaan welke rol kanalen kunnen vervullen als basis om serieus rekening te houden met water en bodem in De Peel.

GGA Vitale Peel,
De Bult en
Gedeelde Peel

GGA Vitale Peel, De Bult en Gedeelde Peel: Versterken van de bestaande Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) van opgaven in Provincie Limburg en Brabant (GGA Vitale Peel, GGA De Bult en GGA Gedeelde Peel) waarin overheden, inwoners en ondernemers samen leren en werken aan een toekomstbestendige Peel. Een gebiedsbiografie waarin de historie en het heden van gebieden en hun bewoners geschetst wordt, kan helpen als

inspiratiebron bij deze gebiedsontwikkelingen. Focus ligt op het versterken van het netwerk van natuurgebieden, het ontwikkelen van toekomstbestendige landbouw met o.a. agrarisch natuurbeheer, het verbeteren van de beschikbaarheid en kwaliteit van water en bodem, het geven van een nieuwe economische impuls, het ontwikkelen van een duurzame energievoorziening, het vergroten van de leefbaarheid en het reduceren van de stikstofuitstoot.

Noordelijke Peel
Poort

Noordelijke Peel Poort: In dit Sleutelproject verkennen we een nieuwe balans tussen natuur en landbouw in het noordelijke deel van De Peel. We verkennen of en hoe de Noordelijke Peelpoort zich kan ontwikkelen tot landbouwcampus van formaat en tegelijkertijd hoe de natuur- en leefomgevingskwaliteit kan worden vergroot. Om op te kunnen schalen, is het belangrijk om de bereidheid te verkennen bij partijen uit het gebied om gezamenlijk de schouders eronder te zetten. Dat betekent de doelen voor klimaat, water, bodem, natuur en verduurzaming van de landbouw met elkaar vastleggen, opgaven en initiatieven verbinden en nog meer samenwerken. Uiteindelijk zal De Peel meerdere poorten kennen.

Landinrichting ,
collectief
ontwikkelen en
grondfonds

➤ Ontwikkelruimte maken

Landinrichting, collectief ontwikkelen en grondfonds De Peel: Om de landbouw te verduurzamen en het natuur-landschap te realiseren is het belangrijk dat overheden sterker gaan sturen op grondgebruik. Ze kunnen dit op meerdere manieren doen. Naast sturen via juridische kaders voor bestemming van gronden en pachtbeleid van overheden is het aankopen en uitruilen van gronden, ondersteund door een grondfonds, een extra stap. Hierbij pakt de overheid een actievare rol voor een moderne landinrichting, gericht op bescherming én extensivering van landbouwgronden, verbinding van natuurgebieden, ondersteuning van vernatting van veengebieden etc. Ook vernieuwende vormen van collectief grondeigendom en beheer horen hierbij (zogenaamde 'commons'). Een eerste uitwerking is de pilot grondbank Peelvenen. Reeds opgedane kennis en ervaringen bij de Integrale Gebiedscommissie wordt hierin betrokken. Doel van het project is om een nieuwe balans te vinden tussen sturen via juridische kaders en actief grondbeleid.

Maatwerk in
agrarijs-
bedrijfs-
ontwikkeling

Maatwerk in agrarische bedrijfsontwikkeling: Agrariërs die stikstof willen reduceren en een positieve bijdrage willen leveren aan natuur, water en klimaat kunnen een ondernemersplan maken voor investeringen in een duurzamer bedrijfsmodel. De eerste fase van het project wordt gestart in Venray en Nederweert. Het betreft verschillende

Ontwikkelen
paardenhouderij
als cluster

typen bedrijven (extensief/intensief – melkvee/pluimvee/varkens/ kalveren). De ondernemer beschrijft de huidige situatie en de impact van het voorgenomen bedrijfsmodel en voorgenomen maatregelen op stikstofreductie, natuur, water, bodem, klimaat, omgeving en dierenwelzijn. Het ondernemingsplan wordt geanalyseerd door een adviescommissie die adviseren over de toekomstbestendigheid van het ondernemersplan.²

➤ Helpen innoveren

Ontwikkelen paardenhouderij: De ontwikkeling van de paardenhouderij in De Peel als stuwend economisch cluster gaat razendsnel. Onderdeel daarvan is een *fieldlab* voor de paardenhouderij, met als doelstelling om een innovatief ecosysteem te richten waarin partners uit het groen onderwijs, onderzoek, de paardenhouderij en de landbouw werken aan organisatorische, sociale en praktijkgerichte innovaties. De doelstelling is om op landelijk niveau samen met een breed netwerk van praktijklocaties en groene onderwijsinstellingen te laten zien hoe de paardenhouderij, als onderdeel van de landbouw-transitie, verder vorm kan krijgen ook in relatie met (top)sport, leefbaarheid, landschap en recreatie.

² Dit sleutelproject is toegevoegd naar aanleiding van raadpleging departementen en moet nog voor advies worden voorgelegd aan de expertcommissie. Overigens lopende pilot in Limburg met potentie voor opschaling.

Circulaire
varkenshouderij

Circulaire varkenshouderij: De varkenshouderij heeft grote behoefte om circulaarder te zijn. Er zijn al mooie voorbeelden in De Peel. Via de samenwerkingsmethode 'Groene Cirkels' wordt een nieuwe cirkel opgericht voor het thema 'Circulaire varkenshouderij'. Partners uit het bedrijfsleven, de agrarische sector, de kennissector, de bankensector, de overheid en het maatschappelijk middenveld verkennen samen de kansen voor de toekomstige varkenshouderij van De Peel. Kansen voor een economisch rendabele varkenshouderij met een kleinere ecologische voetafdruk en verhoogd dierenwelzijn.

Realisatie
verdienmodellen
melkveehouderij

Realisatie verdienmodellen melkveehouderij: De WUR is gevraagd welke vormen van melkveehouderij en verdienmodellen nog mogelijk zijn binnen de strengere milieucondities. Uitgangspunt van de knelpuntenanalyse is dat een deel van het areaal aan de melkveehouderij wordt onttrokken en een deel met beperkingen te maken krijgt. Doel van dit project is om concrete verdienmodellen voor extensivering in overgangen rond de Peelvenen in de praktijk te helpen realiseren. Daarvoor wordt gezocht naar functionele samenwerkingen op (sub)regionale schaal. Samenwerkingsvormen van melkveehouders met akkerbouw en vollegrondstuinbouw worden verkend. Daardoor blijft er economisch perspectief 'voor de blijvers', kunnen emissies naar bodem, water en lucht worden verkleind en bodemkwaliteit en agrobiodiversiteit worden vergroot.

Biobased telen,
verwerken en
bouwen

Biobased telen, verwerken en bouwen: De woningbouwopgave in De Peel vraagt om duurzame bouwmaterialen. Dit is een mogelijk nieuw verdienmodel voor de agrarische sector. Grondeigenaren, boeren, natuurbeheerders, kwekers, coöperaties en overheden onderzoeken samen de kansrijkheid van teelten zoals de Kiri Tree (Paulownia) in De Peel. De hele keten – van de aanbodkant tot de vraagkant van afnemers en de bouw- wordt betrokken. Biobased teelten kunnen verder voorzien in de materiaalvraag vanuit de maakindustrie. De dragende partijen krijgen training op de 'HAS Green Academy' en bouwers van de toekomst werken op de 'Smart Bouw Campus' al met biobased materialen.

Food tech
De Peel

Food tech De Peel: Een netwerk van technologie providers, voedselverwerkende bedrijven en onderzoeks- en onderwijsinstellingen gericht op het stimuleren van een toekomstgerichte voedingsindustrie. Een toekomst waarin een verschuiving plaatsvindt naar meer plantaardige en nieuwe eiwitbronnen, zoals micro-organismen. Hierbij wordt de industrie verbonden aan innovatieve technologieën, talent, onderzoek en kapitaal. Het project richt zich op drie hoofdthema's: Ingrediënten uit (plantaardige) stromen, Handsfree voedsel verwerken en Langer vers voedsel. Food Tech Brainport, AgriFood Capital en Brightlands Campus Greenport Venlo zoeken de verbinding zodat Brabant en Limburg elkaar versterken in hun innovatiekracht.

➤ Gezond leven en beleven

Energie in De Peel

Energie in De Peel: Het stimuleren van vraag en aanbod naar lokaal/ regionaal opgewekte duurzame energie in De Peel kan bijdragen aan circulariteit. In verbinding met RES-regio Noordoost Brabant en Noord- en Midden Limburg wordt gewerkt aan het energiesysteem van de toekomst. Grootchalige bedrijven en bedrijven-clusters kunnen hier invulling aan geven en met kansen voor een aanvullend verdienmodel. In de gemeente Peel en Maas is coöperatie Duurzame Energie Grashoek actief wat het vertrekpunt kan zijn voor meer initiatieven. Ook landelijk wordt de ontwikkeling van 'Energy Hub's' gestimuleerd.

Gebiedsgericht hergebruik VAB

Gebiedsgericht hergebruik VAB: Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen kunnen worden ingezet om bij te dragen aan de opgaven voor De Peel. Soms kan dat betekenen sloop, en soms ook hergebruik ten behoeve van andere, niet agrarische functies. Het hoofddoel is om gericht kansen te benutten en de vrijkomende gebouwen - passend bij het gebiedsprofiel - voor duurzame en sociaaleconomische functies in te zetten.

Ruimte voor maatschappelijk initiatief

Ruimte voor maatschappelijk initiatief: Vanuit het IBP is een resterend budget beschikbaar van circa 800.000 Euro voor de jaren 2024 en 2025. Hiermee kunnen maatschappelijke initiatieven worden ondersteund die zich richten op de verbetering van het fysieke milieu (bodem, water en lucht) én bijdragen aan uitvoering van het Ontwikkelperspectief van de Peel (Natuurlijke Peel, Ondernemende Peel en Leefbare Peel). Uitgaande van een bijdrage van circa 25.000 Euro per initiatief kunnen in de periode 2024 en 2025 tenminste 20 à 25 maatschappelijke initiatieven worden ondersteund die bijdragen aan de uitvoering én

veranderbereidheid. Al deze maatschappelijk initiatieven samen vormen ook één Sleutelproject voor De Peel. Mogelijk kan de regeling worden doorgetrokken en het budget aangevuld om initiatieven uit de samenleving te kunnen blijven honoreren. Het stimuleren van veranderbereidheid is hierbij de sleutel.

Hoog-productieve land- en tuinbouw

Hoogproductieve land- en tuinbouw

De Peel is een van de meest innovatieve landbouwregio's ter wereld, waar ook in de toekomst hoogproductieve landbouw een onmisbaar onderdeel is. Het sleutelproject 'Hoogproductieve Lage Emissie Land- en tuinbouw' (HLEL) is een overkoepelend project dat betrekking heeft op zowel dierlijke als plantaardige vormen van productie in de Peel. Met het ZON2050 als vertrekpunt focust HLEL op het verbinden van voedselzekerheid en gezonde voeding met de aanpak nodig voor de urgente klimaat- en stikstofuitdagingen. Onder de koepel van HLEL experimenteren we in de Peel met nieuwe werkwijzen als doelsturing en maatwerk, in combinatie met stimulerende maatregelen rondom nieuwe stalsystemen, precisielandbouw en mestverwerking. Zo moderniseert en versterkt de land- en tuinbouwsector in de Peel binnen redelijke overgangstermijnen en realiseert zij de gezochte verbinding vanuit de noodzaak voor duurzame oplossingen met laag ruimtegebruik.

5 Uitvoeringsafspraken

5.1 Type afspraken

Om uitvoering te geven aan het Ontwikkelperspectief en de Uitvoeringsroute voor De Peel maken partners uitvoeringsafspraken. Niet alles wat nodig is, kan nu al worden overzien of worden vertaald in financiële afspraken. Daarom worden drie categorieën van uitvoeringsafspraken onderscheiden. Bij elke actualisatie van de RUIA kunnen afspraken worden bijgesteld. De drie categorieën van uitvoeringsafspraken zijn:

- **Samen agenderen**, met afspraken over nadere onderzoeken, verkenningen of onderwerpen die in de samenwerking moeten worden geagendeerd ter voorbereiding op uitvoering;
- **Samen uitvoeren**, met afspraken om bijvoorbeeld beleid te gaan aanpassen of om (Sleutel)projecten en maatregelen samen op te pakken;
- **Samen investeren**, met afspraken over financiële samenwerking en uiteindelijk met afspraken over wie welke financiële bijdrage gaat leveren aan de uitvoering van maatregelen en projecten.

De focus ligt in deze eerste Uitvoerings- en Investeringsagenda nog vooral op het agenderen en uitvoeren van diverse acties en onderwerpen en op eerste afspraken over de financiële samenwerking. Naarmate de plannen van aanpak voor de Sleutelprojecten verder zijn uitgewerkt, kunnen elk jaar weer meer afspraken over uitvoering en investeringen worden gemaakt. De afspraken worden daarom jaarlijks geactualiseerd op basis van voortgang en nieuwe inzichten. Een voorbeeld daarvan zijn de afspraken over de financiële samenwerking die trapsgewijs steeds concreter zullen worden ingevuld om projecten meer in samenhang uit te voeren en sneller in te spelen op maatschappelijke kansen. Dit om als regionale overheden samen met maatschappelijke partners de regie te nemen op de toekomst ("de streek aan het roer").

Voor de periode 2024-2026 maken de NOVEX-partners de volgende, eerste set van uitvoeringsafspraken in deze Uitvoerings- en Investeringsagenda.

5.2 Samen agenderen

1. In het verlengde van afspraken in het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) gaan Rijk en provincies na of er nog schuurpunten zijn tussen de twee 'Ruimtelijke Voorstellen' die in het kader van de NOVEX zijn gemaakt en het Ontwikkelperspectief voor De Peel. Partijen gaan na **welke ruimtelijk structurende keuzes** gemaakt moeten worden voor De Peel en op welke wijze deze effectief kunnen worden geagendeerd in het gesprek tussen Rijk en regio en worden verankerd in omgevingsbeleid. Voor De Peel kijken we daarbij in elk geval naar de negen 'bestuurlijke aandachtspunten' die in het ZON2050 zijn opgenomen.
2. De NOVEX-partners **verdiepen** - in samenwerking met de koepels en maatschappelijke partners - het **Zich Ontwikkellende Perspectief De Peel 2050** tenminste op de volgende thema's:
  - a. Het landbouwkundig perspectief voor verschillende transitiepaden, inclusief haalbaarheid;
  - b. Nieuwe economische dragers die niet-landbouw gerelateerd zijn, zoals recreatie, biobased bouwmaterialen, de hippische sector en Brainport bedrijvigheid;
  - c. Gezond leven in de Peel, met onder meer vitale dorpen, wonen in het groen en opvangen van de verstedelijkingsdruk;
  - d. Nieuwe ecologische dragers, natuurbehoud en -ontwikkeling;
  - e. Hydrologische analyse op het niveau van De Peel en uitwerking van een strategie (zie ook afspraak 8).
3. Het nieuwe kabinet neemt beslissingen over de **ruimte voor defensie** op in het Ontwerp Nationale BeleidsVisie Ruimte voor Defensie en/of de Nota Ruimte. Besluitvorming over voorkeursalternatieven in deze ontwerp beleidsvisie zal op z'n vroegst einde Q1 2025 zijn. Na inspraak en zienswijze zal het kabinet naar

verwachting in de 2^e helft van 2025 definitieve beleidskeuzes maken. Bestuurders van NOVEX de Peel, de regiogemeenten van vliegbasis De Peel, regiogemeenten vliegbasis Volkel, de Metropoolregio Eindhoven en de provincies stemmen hun inzet samen af. Zij hebben afgesproken pas te starten met een verkenning naar mitigerende en compenserende maatregelen nadat het nieuwe kabinet een definitief besluit over de Nota Ruimte en het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie heeft genomen. Dan is er sprake van een nieuwe fase. Op dat moment gaan Rijk en regio onderzoeken wat de effecten zijn [en](#) verkennen of en welke mitigerende maatregelen nodig zijn om de negatieve effecten van huidig en eventueel toekomstig extra militair gebruik van De Peel te kunnen reduceren. Daarvoor zullen de gebruikelijke processen en tafels worden gevolgd.

Compenserende maatregelen van militair ruimtegebruik in De Peel kunnen uitkomst zijn van die verkenning. In de aanloop naar het definitieve besluit van het kabinet worden de bestuurders van NOVEX De Peel en van de hierboven genoemde regiogemeenten op de hoogte gehouden van de tussentijdse voortgang.

Eventuele heropening van Vliegbasis De Peel is een vraagstuk uit het NOVEX-startpakket. Vanuit het Ontwikkelperspectief 2050 en de ruimtelijke opgaven die te realiseren zijn in De Peel is het lastig voorstelbaar dat er ook plek is voor reactivering van het vliegveld en daarbij behorende vliegbewegingen. In geen van de scenario's in dit Ontwikkelperspectief 2050 wordt dat gezien als een wenkend perspectief. Niettemin is het voorstelbaar dat reactivering noodzakelijk is vanuit het perspectief van nationale veiligheid en het verdedigen van het eigen grondgebied.

5.3 Samen uitvoeren

4. Partners in De Peel werken de **aanpak voor uitvoering van elk van de al geselecteerde Sleutelprojecten** verder uit. Onderdeel van die aanpak is onder meer het scherp formuleren van doelen en beoogde resultaten, een stappenplan en planning en een beschrijving van de samenwerkende partners, inclusief hun rol en bijdragen aan uitvoering

van het Sleutelproject (bv. in de vorm van geld, capaciteit, kennis, beschikbaar stellen van locaties etc.). Onderdeel van de planuitwerking is ook het verkennen van mogelijkheden bij programma's van rijk en regio voor een startbudget en andere vormen van ondersteuning voor de ontwikkeling van deze Sleutelprojecten. Als hulpmiddel is in hoofdstuk 4 een canvas opgenomen aan de hand waarvan de aanpak van de Sleutelprojecten kan worden uitgewerkt.

5. Eén van de Sleutelprojecten betreft **'Ruimte geven aan maatschappelijk initiatief'**. Juist impulsen voor initiatieven vanuit de streek dragen bij aan veranderbereidheid van partijen en aan meer en betere samenwerking. Daarmee effenen we de weg voor grotere doorbraken, bijvoorbeeld in de vorm van nieuwe sleutelprojecten. Specifiek voor dit Sleutelproject is een **resterend budget uit het IBP beschikbaar** voor de jaren 2024 en 2025. Voor de besteding van dit budget is de bestaande regeling aangepast.
6. De NOVEX-partners voeren een **verkenning** uit naar een aantal **mogelijke Sleutelprojecten**. Het betreft a) de kansen voor een vernieuwende aanpak van de opgaven in De Peel - met de optie om innovaties te tonen aan een breed (internationaal) publiek - geïnspireerd op het format van een IBA (Internationale Bau Ausstellung), b) de haalbaarheid van een 'Nationaal Park de Peelvenen' ten behoeve van de ontwikkeling van een robuust netwerk van natuurgebieden, en c) 'Groen groeit mee met rood', gericht op een samenhangende aanpak van de verstedelijkingsopgave van de Metropoolregio Eindhoven met de opgaven voor natuur, landschap en landbouw in De Peel. Onderdeel hiervan is een verkenning van een waarderingssysteem voor groen dat bijdraagt aan een vitale en groene leefomgeving en zorgt voor een beloningssysteem voor de agrarische sector.
7. Het Zich Ontwikkeland NOVEX-perspectief (ZON 2050) is de onderlegger van deze RUIA. Het is aan de individuele partijen om te bepalen in welke mate het ZON2050 doorwerkt in hun beleidsstukken. Ze maken hier hun eigen afweging in. Het ZON2050 geeft slechts

richting en NOVEX-partners maken zelf keuzes; ook bestuurlijke accenten van het nieuwe Kabinet en (straks) nieuwe besturen van provincies, waterschappen of gemeenten kleuren de doorwerking verder in. Naarmate partijen dit in grotere mate doen, gaat er vanuit de samenwerkende overheden een krachtiger signaal uit richting het gebied en de inwoners van de Peel. De Stuurgroep en het Regieteam zullen dit volgen, stimuleren en in samenspraak op toezien.

8. Om te kunnen monitoren of de doelen uit het Ontwikkelperspectief 2050 worden gehaald, is een **brede welvaartsmonitor** nodig. Het opzetten van deze monitor kost tijd en geld. De NOVEX-partners verkennen de mogelijkheid om een brede welvaartsmonitor op te zetten, zoveel mogelijk gebruik makend van de al bestaande monitors en deze toe te spitsen op NOVEX De Peel.
9. Provincies Noord-Brabant en Limburg zullen de ambities, doelen en voorgestelde maatregelen in hun gebiedsprogramma's voor het landelijk gebied **nader uitwerken voor het NOVEX-gebied De Peel**. Die uitwerking van kan de basis vormen voor gebundelde inzet van bestaande en nieuwe financiële middelen voor De Peel (zie ook afspraak 12).
10. Waterschap Aa en Maas en Waterschap Limburg vertalen de beschikbare inzichten op het gebied van 'water en bodem sturend' in een **gezamenlijke hydrologische analyse** voor De Peel. Deze vormt de basis voor de uitwerking van een gezamenlijke stapsgewijze vernattingstrategie in lijn met de ambities van het Ontwikkelperspectief 2050 en van concrete maatregelen in de provinciale gebiedsprogramma's. Deze hydrologische analyse wordt opgeleverd aan de beide provincies. Deze afspraak draagt bij aan het sleutelproject 'vernatting natuur en vitale beekdalen).
11. Provincie Noord-Brabant en Provincie Limburg maken samen met de vier betrokken regio's, een leefbaarheidsaanpak voor De Peel. Deze is gericht op versterking van de eigenheid en de leefbaarheid van de streek. Vanwege het belang van water en bodem zullen ook beide waterschappen actief worden betrokken. Ook bereikbaarheid van

voorzieningen en andere mobiliteitsaspecten worden in de strategie meegenomen. Voor deze leefbaarheidsaanpak kan onder meer gebruik worden gemaakt van NOVEX Stedelijk Brabant (dorpen- en verstedelijkingsstrategie), de woondeals, de uitwerking van 'Beethoven' en de verstedelijkingsstrategie van de Provincie Limburg. De leefbaarheidsaanpak voor De Peel kan input vormen voor nieuwe Sleutelprojecten waarin juist de leefbaarheid voor Peelpwoners centraal staat.

5.4 Samen investeren

Om investeringen in De Peel maatschappelijk en financieel optimaal te laten renderen (in relatie tot het doelbereik), worden programma's en projecten met elkaar verbonden en in samenhang uitgevoerd. Doel is om slagkracht en maatwerk vanuit gebiedsurgenties te leveren. De kansen uit het nieuwe regeerprogramma worden benut met De Peel als voortrekker in de doorontwikkeling van het landelijk gebied. Om hier invulling aan te geven heeft een Taskforce van NOVEX-partners in de maanden augustus-oktober 2024 de contouren verkend van een financiële samenwerking voor De Peel. De contouren van deze financiële samenwerking zijn opgenomen als separate bijlage voor de stuurgroep. Op basis van de resultaten van de Taskforce worden de volgende afspraken gemaakt:

12. Rijk en regio komen in **2024-2025** tot een gezamenlijke en gecoördineerde inzet van bestaande budgetten en regelingen in een **'Financiële samenwerking De Peel'** gericht op een stapsgewijze ontwikkeling van 'pakketfinanciering'. Deze financiële samenwerking is gericht op ondersteuning en versnelling in de uitvoering van de in deze Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda opgenomen **Sleutelprojecten**, in relatie met de **brede opgaven** uit de Uitvoeringsroute en het Ontwikkelperspectief voor De Peel.

In de financiële samenwerking worden **drie categorieën van budgetten en regelingen** opgenomen, te weten: 1) generieke budgetten en regelingen die deels landen in De Peel, maar niet specifiek voor De Peel kunnen worden gereserveerd, 2) middelen die via subsidieregelingen van Rijk en regio aan verschillende actoren in De Peel (bv. agrariërs) ter beschikking worden gesteld en 3) generieke

en/of gebiedsgerichte middelen waarvoor Rijk en regio bereid zijn deze te gaan reserveren voor De Peel. Een eerste overzicht van bestaande budgetten en regelingen is opgenomen in de rapportage van de taskforce aan de stuurgroep. Er vinden bij die budgetten en regelingen geen aanpassingen plaats in de opzet, taken, rollen en bevoegdheden bij besluiten over de afzonderlijke budgetten en regelingen.

In opdracht van het Ministerie van VRO wordt door RVO geïnventariseerd welke mogelijkheden er zijn om vanuit bestaande (rijks)regelingen en middelen bij te dragen aan een voortvarende opstart en uitvoering van Sleutelprojecten. De regionale overheden inventariseren parallel welke budgetten en regelingen daarvoor beschikbaar zijn. De resultaten van beide acties zullen worden verwerkt in verdere aanvullingen van de tabel.

13. Rijk en regio verkennen de mogelijkheden om ook een deel van de **nieuwe budgetten** die het **kabinet** beschikbaar gaat stellen voor het landelijk gebied in te zetten voor de uitvoering van Sleutelprojecten en opgaven in De Peel. Doel van de verkenning is om al bij de vormgeving van nieuwe regelingen meer ruimte en flexibiliteit te realiseren voor een gecoördineerde en gebiedsgerichte inzet van alle bestaande en nieuwe middelen. Dit versterkt de slagkracht in de uitvoering in alle regio's in Nederland, ook in De Peel.
14. **Rijk, beide provincies en beide waterschappen** vormen in deze eerste uitvoeringsfase een **'Financiële taskforce'** voor de verdere uitwerking en uitvoering van de contouren van de financiële samenwerking voor De Peel (zoals opgenomen in bijlage 1). Deze taskforce voert daarvoor in elk geval de volgende taken uit: a) actueel houden van het overzicht van bestaande budgetten en regelingen in de drie categorieën van de zich ontwikkelende 'pakket-financiering', b) bevorderen van een gecoördineerde en flexibele inzet van alle bestaande en eventuele nieuwe middelen voor De Peel naar tijd en plaats, c) ondersteunen en faciliteren van de besluitvorming om te komen tot tijdige reservering van middelen voor De Peel, en d) faciliteren dat beschikbare budgetten en regelingen ook worden benut

door uitvoerende partijen in De Peel. Gesignaleerde knelpunten worden geagendeerd in het Regieteam, het Opdrachtgeversoverleg of - waar nodig - de Stuurgroep NOVEX De Peel en het BOL.

15. Rijk en regio verkennen de kansen van stapsgewijze doorontwikkeling financiële samenwerking tot een **solide, meerjarige pakket-financiering voor De Peel vanaf 2026**. Een financiering die meegroeit met de doorontwikkeling van het Ontwikkelperspectief en met de uitwerking van de gekozen Sleutelprojecten. Kansen die worden verkend zijn onder meer a) de toevoeging van nieuwe middelen van regio en/of Rijk, b) de mogelijkheden voor ontschotting van bestaande budgetten en regelingen en voor een flexibele en gebiedsgerichte inzet van nieuwe middelen en c) een actievere betrokkenheid en/of bijdragen van private investeerders, banken, pensioenfondsen, etc. Door deze kansen te benutten kan de voortzetting van een meerjarig programma, de slagkracht in de uitvoering én de verankering van de financiële samenwerking bij de uitvoerende partners in de streek verder worden versterkt. Bij deze doorontwikkeling van de financiële samenwerking zal ook de organisatie opnieuw worden bezien. Zo kan bijvoorbeeld een verschuiving optreden van vooral coördinerende naar meer regisserende activiteiten op financieel vlak.

Toelichting op deze afspraak

De ambitie voor de 'Financiële samenwerking De Peel', op weg naar een 'meerjarige pakketfinanciering', is in eerste instantie gericht op het bundelen van bestaand geld voor De Peel (inclusief de voor provincies al gereserveerde uitkeringen voor opgaven voor landbouw, natuur, water, klimaat en leefbaarheid in het landelijk gebied) en op het reserveren van middelen die niet tot besteding komen voor eventuele alternatieve toepassingen binnen De Peel. Stapsgewijs is de ambitie ook gericht op het toevoegen van additionele middelen ('nieuw geld') van Rijk en regionale partners.

We zijn ons ervan bewust dat de nog beperkte inhoudelijke uitwerking van de Sleutelprojecten effect kan hebben op de mate waarin bundeling van middelen op dit moment mogelijk is. Daarom is deze financiële samenwerking in ontwikkeling: van jaar tot jaar gaan we bij de afgesproken mijlpalen als Rijk en regio in gesprek over de verdere

uitwerking en invulling van de financiële samenwerking die aansluit op een voortrollend programma (met afronding van projecten en toevoeging van nieuwe projecten).

Bij de gecoördineerde inzet van bestaande middelen wordt gestart met de middelen van het Rijk en van beide provincies, waar mogelijk snel gevolgd door de middelen van waterschappen en gemeenten. Uitgangspunt is dat tenminste alle overheden hierin deelnemen. Bij de verkenning naar de doorontwikkeling van de financiële samenwerking tot een solide, meerjarige pakketfinanciering voor De Peel worden ook de kansen voor bundeling van middelen van terrein beherende organisaties, maatschappelijke partners, bedrijfsleven, banken en pensioenfondsen betrokken.

16. Parallel aan de uitwerking en uitvoering van de 'Financiële samenwerking De Peel' zal door regio en Rijk worden gewerkt aan een **eerste inhoudelijke verdieping van de Sleutelprojecten**. De eerste versies van de plannen van aanpak voor elk Sleutelproject (naar analogie van de projectfiches die we kennen uit het MIRT) zijn voorzien in de eerste helft van 2025. De verdieping voor elk Sleutelproject richt zich tenminste op een uitwerking van de doelen en beoogde resultaten, de aanpak in stappen met tussenresultaten, de planning, de samenwerkingspartners en hun financiële bijdragen en de organisatie van de samenwerking (bv. initiatiefnemers, uitvoerende partijen, kennispartners, ambassadeurs, etc.). In paragraaf 4.2 is een canvas opgenomen aan de hand waarvan de aanpak van elk Sleutelproject in een 'projectfiche' kan worden uitgewerkt in de komende maanden. De NOVEX-partners streven ernaar om voor het merendeel van de sleutelprojecten projectfiches gereed te maken en deze tijdens het BOL in het voorjaar van 2025 te kunnen bespreken.

Toelichting op deze afspraak

Het definiëren en uitwerken van Sleutelprojecten (door betrokken overheden, maar bij voorkeur samen met de stakeholders) kost tijd. Pas nadat er meer duidelijkheid over de inhoud gaat ontstaan, kunnen we een redelijke inschatting maken van de benodigde (extra) middelen voor elk Sleutelproject. Zoals ook in de toelichting op de afspraken 10 t/m 15 staat, gaat het om een 'zich ontwikkelende

financiële samenwerking'. Een zekere financiële horizon is wel nodig om de energie in de samenwerking én samenleving te brengen.

Bijlage: Kern- en uitwerkingsgebied

NOVEX-gebied De Peel is begrensd vanuit het watersysteem: de centrale hogere Peelhorst met de flanken die hydrologisch verbonden zijn. In het oosten de zogenaamde Venloslenk tot aan het Maasdal en in het westen de zogenaamde Roerslenk. Dit plangebied omvat 14 gemeenten in het geheel en van 4 andere (meest stedelijke) gemeenten vooral het buitengebied. De 18 Peelgemeenten vormen het kerngebied van NOVEX en zijn steeds onderdeel van een grotere intergemeentelijke of interbestuurlijke samenwerking: de regio's Noord-Limburg, Noordoost-Brabant, Metropoolregio Eindhoven en Midden-Limburg. De andere gemeenten in deze regio's kennen vaak een vergelijkbare landbouw- en natuurproblematiek en de wisselwerking met het kerngebied van de Peel is evident. Daarom duiden we dat aan als uitwerkingsgebied. Initiatieven vanuit dit uitwerkingsgebied die substantieel bijdragen aan doelbereik in het kerngebied van de Peel zijn welkom (bijvoorbeeld vanuit de NOVEX-impulsregeling). Ook sleutelprojecten kunnen nu en straks in een breder geografisch gebied worden uitgevoerd, mits duidelijk verbonden met doelen voor NOVEX De Peel.

Het kaartje hiernaast laat zien wat we verstaan onder kern- en uitwerkingsgebied en welke gemeenten daaronder begrepen zijn.

